(101SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, APRIL 2022.

First Semester

Sanskrit

Paper I — ARTHA SASTHRA AND NITI SASHTRA

Time : Three hours — Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेया :- (20)

(a) ''मूर्खजनचित्ताराधनं दुर्घटं'' - स्पष्टयत।

(b) कः नराकारः पशुः भवति?

(c) कथं स्वभावसिद्धं गुणं निवर्तयितुं कोऽपि समर्थः न भवति - निरूपयत।

(d) सत्संगतिः जाडयहरणं कथं करोति?

(e) पराक्रमोद्दीपकस्य तेजसो हेतुः नवयः - निरूपयत।

(f) ब्रह्मचर्याश्रमस्यस्वरूपं वर्णयत।

(g) अर्थशास्त्रलक्षणं किम्?

(h) किं नाम राजर्विवृत्तम्?

(i) गूढ़पूरुषः कः?

(j) अर्थशास्त्रकारस्य कौटिल्यस्य कालः कः?

2. त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः - (3 × 5 = 15)

(a) मूर्खलक्षणानि यथाग्रन्थं विशदयत।

(b) विद्धत्पद्धतिं विवृणुत।

(c) परोपकारस्वभावस्य महत्त्वं लक्षयत।

(d) अर्थशास्त्रानुसारं आन्वीक्षिकीस्यापना कार्या।

(e) वृद्धसंयोगस्वभावं प्रयोजनं च वर्णयत।

(f) अरिषड्वर्गत्यागमधिकृत्य लिखत।

3. द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ :- (2 × 10 = 20)

(a) भर्तृहरिमतानुसारं दुर्जनस्वभावसिद्धलक्षणान् विशदयत।

(b) परोपकारिणां स्वभावं सोदाहरणं विशदयत।

(c) वार्तादण्डनीतिस्थापनायाः प्रयोजनं विशदयत।

(d) के के विषयाः अमात्यनियुक्तिसंदर्भे अनुसरणीयाः भवन्ति? - व्याख्यात।

4. त्रयाणां सन्दर्भव्याख्यां लिखत :- (15)

(a) नागत्वाऽन्तर्निवर्तेत स्थिता सत्ववतां धृतौ

(b) अम्बरीषश्च नाभागो बुभुजाते चिरं महीम्

(c) आश्रयः सर्वधर्माणां शश्वदान्वीक्षकी मता

(d) मनस्वी कार्यार्थी न गणयति दुःखं न च मुखम्

(e) काले फलन्ति पुरुषस्य यथैव वृक्षाः

(f) सर्वे गुणाः काञ्चनमाश्रयन्ति।

(102SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, APRIL 2022.

First Semester

Sanskrit

Paper II — VYAKARANAM (GRAMMAR)

Time : Three hours Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेया :- (20)

   (a) ''अचो रहाभ्यां द्वे'' - सूत्रं विवृणुत।

   (b) ''एङि पररूपम्'' - सोदाहरणं विशदयत।

   (c) ''हलि सर्वेषाम्'' - व्याख्यात।

   (d) ''कानाम्रेडिते'' - विवृणुत।

   (e) ''मोऽनुस्वारः'' - अनुस्वारः किम्?

   (f) ''विभाषा'' - विशदयत।

   (g) ''उपशरदम्'' - विग्रहवाक्यम् लिखत।

   (h) ''पञ्चमी भयेन'' - व्याख्यात।

   (i) ''द्वादश'' इत्यत्र कः समासः?

   (j) ''उपसर्गाच्च'' - विवृणुत।

2. चतुर्णां लघुटिप्पणीः लिखत :- (8)

   (a) शि तुक्।

   (b) करस्कादिषु च?

   (c) अदसो मात्।

   (d) वान्तो यि प्रत्यये।

   (e) एचोऽयवायावः।

   (f) सर्वत्र विभाषा गोः।

   (g) खरि च

   (h) हशि च

3. द्वौ सप्रमाणं साधयत :- (8)

   (a) पित्रादेशः

   (b) हरीएतौ

   (c) सच्चित्

   (d) वाग्घरिः

4. त्रीणि सूत्राणि सोदाहरणपूर्वकं व्याख्यात। (9)

(a) नरस्तद्धिते

(b) कर्तृकरणे कृता बहुलम्

(c) अर्धं नपुसकम्

(d) जातिरप्राणिनाम्

(e) उपसर्गाच्च

(f) मयूरव्यंसकादयश्च

5. चत्वारि सप्रमाणं समासरूपाणि साधयत। (8)

(a) भूतबलिः

(b) पितरौ

(c) त्रिरात्रम्

(d) मासजाता

(e) पूर्वाह्नः

(f) यथाशक्ति

(g) त्रिशतम्

(h) पीतोदकः

6. त्रीणि सूत्राणि व्याख्यात :- (9)

(a) चार्ये द्वन्द्वः

(b) पोरदुपधात्

(c) स्त्रीपुंवच्च

(d) तस्मान्नुडचि

(e) याचकादिभिश्च

(f) राजदन्तादिषु परम्

7. द्वे सोदाहरणं लिखत :- (8)

(a) व्यधिकरण बहुव्रीहिः

(b) उपपदतत्पुरुषः

(c) मध्यपदलोपीकर्मधारयः

(d) समाहार द्वन्द्व

(103SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, APRIL 2022.

First Semester

Sanskrit

Paper III — KAVYAS

Time : Three hours Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेया :- (20)

   (a) पूर्वमेघे कविना का चित्रिता?

   (b) मेघदूतकाव्यं कीदृशं काव्यविभागं भवति?

   (c) मेघदूतानुसारं चेतनाचेतनेषु प्रकृतिकृष्णः कः?

   (d) मेघदूते प्रयुक्तः छन्दविशेषः कः?

   (e) मेघदूते जह्नुकन्यारूपेण का वर्णिता?

   (f) कादम्बरी ग्रन्थस्यप्रणेता कः?

   (g) शुकनासः कस्यामात्यः?

   (h) चन्द्रापीडः किं निमित्तं शुकनासं मिलितवान्?

   (i) लक्ष्मीमदः कीदृशः भवति?

   (j) (ते) उपदेशस्य योग्यकालः कः भवति? (शुकनासानुसारं)

2. त्रयः प्रश्नाः समाधेया :- (15)

   (a) लक्ष्म्याः चाञ्चल्यं यथाग्रन्थं लिखत।

   (b) राज्ञः प्रकृतिं निरूपयत।

   (c) मेघदूतानुसारं उज्जयिन्याः वैशिष्ट्यं लिखत।

   (d) यक्षस्य विरह वेदनं संक्षिपत।

   (e) शुकनासस्य राजनीतिकौशलं स्पष्टयत।

   (f) कालिदासस्य प्रकृतिवर्णनमधिकृत्य लिखत।

3. द्वावधिकृत्य लिखत। (20)

   (a) (i) कालिदासस्य वेदान्तदर्शनपाण्डित्यमधिकृत्य विवृणुत।

अथवा

(ii) उत्तरमेघे वर्णितं यक्षपत्नीं तस्याः विरहावस्थां च लिखत।

(b) (i) कादम्बरी काव्यानुसारं कवेः मानवस्वभाव परिशीलनं विवेचयत।

अथवा

(ii) शुकनासोक्तरीत्या गुरौः प्राधान्यं, तेषां उपदेशप्राशस्त्यं च विशदयत।

4. श्लोकद्वयं व्याख्यात। (15)

(a) छन्नोपान्तः परिणतफलद्योतिभिः काननाम्र
–सत्वय्यारूढे शिखरमचलः स्निग्धवेणीसवर्णे।
नूनं यास्यत्यमरमिथुनप्रेक्षणीयामवस्थां
मध्ये श्यामः स्तन इव भुवः शेषविस्तारपाण्डुः।।

(b) पादन्यासैः क्वणितरशनास्तत्र लीलावधूतै
रत्नच्छायाखचितबलिभिश्चामरैः कूलान्तहस्ताः।
वैश्यास्त्वत्तो नखपदसुखान् प्राप्य वर्षाग्रबिन्दू
नामोक्ष्यन्ते त्वयि मधुकरश्रेणिदीर्घान् कटाक्षान्।।

(c) मन्दाकिन्याः सलिलशिशिरैः सेव्यमानामरुद्भि
-र्मन्दाराणामनुतटरुहां छायया वारितोष्णाः।
अन्वेष्टव्यैः कनकसिकतामुष्टिनिक्षेपगूढैः
संक्रीडन्ते मणिभिरमरप्रार्थिता यत्र कन्याः।।

(d) तन्वी श्यामा शिखरिदशना पक्वबिम्बाधरोष्ठी
मध्ये क्षामा चकितहरिणी प्रेक्षणा निम्ननाभिः।
श्रोणी भारादलसगमना स्तोकनम्रा स्तनाभ्यां
या तत्र स्याद् युवतिविषये सृष्टिराद्येव धातुः।।

(104SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, APRIL 2022.

First Semester

Sanskrit

Paper IV — POETICS AND AESTHETICS (I)

Time : Three hours | Maximum : 70 marks

1. अधोनिर्दिष्टाः प्रश्नाः सर्वे समाधेया :- (20)

(a) भामहमते काव्यप्रयोजनं किम्?

(b) मम्मटानुसारं काव्यभेदान् लिखत।

(c) नाट्यशास्त्रस्य व्याख्या केन लिखितम्।

(d) वामन मते काव्यात्मा किं भवति।

(e) आनन्दवर्धनस्य लक्षणग्रन्थः कः?

(f) महिमभट्टेन विरचित ग्रन्थः कः?

(g) विश्वनाथकवेः कालः कः?

(h) ''चित्रमीमांसा'' कस्य कृतिः?

(i) कुन्तकमते काव्य प्रयोजनं किम्?

(j) जगन्नाथस्य काव्यलक्षणम् किम्?

2. चत्वारः प्रश्नाः समाधेया :- (20)

(a) मम्मटानुसारं काव्यभेदान् सोदाहरणं विवेचयत - उत्तमकाव्यं विवेचयत।

(b) जगन्नाथमते उत्तमोत्तमकाव्यं नाम किम्? विवृणुत।

(c) ध्वनेः लक्षणं मम्मटानुसारं विशदयत।

(d) अलङ्कारविषये भामहमतं संक्षिपत।

(e) दशरूपकाणां विभागं प्रयोजनानि च विवृणुत।

(f) रसदोषान् संगृह्णीत।

(g) लक्षणायाः स्वरूपं भेदांश्च निरूपयत।

(h) भामहेन निरूपितं उत्प्रेक्षं लक्षयत।

3. द्वौ समाधेयौ :- $(2 \times 15 = 30)$

(a) भामहानुसारं काव्यभेदान् सोदाहरणं विवेचयत।

(b) गुणानां प्रामुख्यं लिखत।

(c) भामहमतानुसारं अलङ्काराणां वैलक्षण्यं निरूपयत।

(d) भरतमुनेः रससिद्धान्तं विवेचयत।

(105SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, APRIL 2022.

First Semester

Sanskrit

Paper V — POETICS AND AESTHETICS (II)

Time : Three hours | Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेया :- (20)

   (a) भरतमुनेः अलङ्कारग्रन्थः कः? कति अध्यायाः सन्ति?

   (b) भरतमुनेः कतिपुत्राः आसन्? तेषुकः अग्रजः?

   (c) नाट्ये ॐ' कारः कम् रक्षति?

   (d) सात्त्विकभावाः कति? विशदयत।

   (e) अनुमितिवादः कस्याभिप्रायः? विवृणुत।

   (f) दशरूपकानुसारं वस्तुभेदं लक्षयत।

   (g) सन्धिसामान्यलक्षणम् किम्?

   (h) कार्यावस्थाः कति भवन्ति?

   (i) गर्भसन्धिलक्षणम् किम्?

   (j) रससूत्रम् विशदयत।

2. प्रश्न चतुष्टयम् समाधत्त :- (20)

   (a) अभिव्यक्तिवादं लिखत।

   (b) रसभावयोः सम्बन्धं लिखत।

   (c) नाट्यस्वरूपम् यथाग्रन्थं लिखत।

   (d) साङ्गं प्रतिमुखसन्धिं निरूपयत।

   (e) वस्तुविभागम् विवृणुत।

   (f) ''अर्थप्रकृतयः पञ्च'' - व्याख्यात।

   (g) गर्भसन्धिं निरूपयत।

   (h) वीररसस्वरूपं निरूपयत।

3. द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ :- (2 × 15 = 30)

   (a) भरतानुसारं हास्यरसस्वरूपं लिखत।

   (b) रङ्गस्य रङ्गदेवानाञ्च पूजाप्रक्रियां लिखत।

   (c) अर्थोपक्षेपकान् सोदाहरणं लिखत।

   (d) नाट्यगृहनिर्माणम् रक्षणं च लिखत।

———————